

مهم ترین گیاهان دارویی

سرزمین چهار فصل، استان کهگیلویه و بویراحمد

تالیف :

رکسانا ضرغام پور بویراحمدی

سرشناسه	ضرغام پور بويراحمدی، رکسانا،
عنوان و نام پديدآور	مهم ترين گياهان دارويی و معطر، سرزمين چهار فصل (استان کهگیلويه و بويراحمد) / تاليف رکسانا ضرغام پور بويراحمدی
مشخصات نشر	تهران : انتشارات تحقيقات آموزش کشاورزی، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهري	۱۹۰ ص.: مصور (بخشی رنگی).
شابک	۹-۹۴-۸۶۳۵-۶۰۰-۹۷۸
وضعيت فهرست نویسی	فيا
موضوع	گياهان دارويی -- ايران -- کهگیلويه و بويراحمد
موضوع	Medicinal plants -- Iran -- Kohgiluyeh and Boyr-Ahmad
رده بندي کنگره	۱۳۹۵ RS ۷۱۸۰ الف ۹ ص ۴
رده بندي ديویی	۶۱۵/۳۲۱۰۹۵۵۶۲
شماره کتابشناسی ملی	۴۵۶۶۹۹۳

مهم ترين گياهان دارويی

سرزمين چهار فصل، استان کهگیلويه و بويراحمد

تاليف :	رکسانا ضرغام پور بويراحمدی
ناشر :	تحقيقات آموزش کشاورزی
شابک :	۹-۹۴-۸۶۳۵-۶۰۰-۹۷۸
تيراز :	۳۰۰ نسخه
نوبت چاپ :	اول
سال چاپ :	۱۳۹۵
ناظر فني چاپ :	رضا غلامی
چاپ :	تحقيقت آموزش کشاورزی
قيمت :	۱۵۰۰۰ تومان

آدرس : تهران، ميدان انقلاب، خيابان کارگر جنوبی، نبش خيابان وحيد نظری، ساختمان نادر، طبقه اول واحد ۱
فروشگاه و نمايشگاه دائمی، انتشارات تحقيقات آموزش کشاورزی (تاک)
تلفن: ۶۶۶۹۶۳۱۲۷-۶۶۴۸۱۳۳۰ - تلفکس: ۶۶۴۸۵۷۶۱ همراه: ۰۹۱۲۶۹۹۵۸۳۲

حق چاپ برای انتشارات تحقيقات آموزش کشاورزی محفوظ است.

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار.....
۱۰	مقدمه.....
۱۱	قسمت‌های مورد استفاده گیاهان.....
۱۴	جمع آوری گیاهان دارویی.....
۱۵	شکل‌های مصرف (فرمولاسیون‌ها).....
۲۰	استفاده از فرآورده‌های گیاهان دارویی.....
۳۰	روش مصرف.....
۳۲	مواد موثره گیاهان دارویی.....
۳۳	۱. خانواده کاسنی (Asteraceae Compositae).....
۳۳	۱-۱. کاسنی <i>Cichorium intybus</i>
۳۴	۲-۱. بابونه گاوی.....
۳۶	۳-۱. <i>Chilla millefolium</i> بومادران.....
۳۷	۴-۱. <i>Taraxacum officinale</i> گل قاصد.....
۳۷	۵-۱. <i>Calendula officinalis</i> همیشه بهار.....
۳۸	۶-۱. <i>Tussilago farfara</i> پای خر.....
۳۹	۷-۱. کنگر خوراکی (<i>Gundelia tournefortii</i>).....
۳۲	۸-۱. گلرنگ.....
۳۵	۹-۱. <i>Silybum marianus</i> خار مریم.....
۳۵	۱۰-۱. درمنه معمولی (<i>Artemisia vulgaris</i> (mugword)).....
۳۷	۱۱-۱. شکر تیغال.....
۳۸	۱۲-۱. شنگ.....
۳۹	۱۳-۱. فاصدک.....
۴۵	۱۴-۱. کاهن.....
۴۹	۱۵-۱. گل گندم.....
۵۰	۱۶-۱. خار مقدس (<i>Cnicus benedictus</i> (Blessed thistle)).....
۵۲	۲. خانواده جعفری (Apiaceae Umbelliferae).....

- ۵۲..... *Petroselinum crispum* ۱-۲ - جعفری
- ۵۳..... *Cumi cyminum* ۲-۲ - زیره سبز
- ۵۳..... *Ferula assa - foetida* ۳-۲ - آنغوزه
- ۵۹..... *Foeniculum vulgare* ۴-۲ - رازیانه
- ۵۹..... ۵-۲ - باریجه
- ۶۴..... ۶-۲ - کرفس
- ۶۷..... ۷-۲ - گلپر
- ۷۰..... **۳. خانواده نعناع (Lamiaceae (Labiatae)**
- ۷۰..... ۱-۳ - نعناع *Mentha spp*
- ۷۱..... ۲-۳ - اسطوخودوس *Lavandula angustifolia*
- ۷۲..... ۳-۳ - رزماری *Rosmarinus officinalis*
- ۷۳..... ۴-۳ - آویشن باغی *Thymus vulgaris*
- ۷۴..... ۵-۳ - بادرنجبوی (*Dracocephalum moldavica* (Moldavian))
- ۷۵..... ۶-۳ - بادرنجبویه دناپی (*Dracocephalum kochii*)
- ۷۵..... ۷-۳ - مریم گلی
- ۸۲..... ۸-۳ - کاکوتی (مشک طواشک)
- ۸۳..... ۹-۳ - آویشن برگی (*Thymus vulgaris* (thyme leaf))
- ۸۴..... ۱۰-۳ - نوعی سنبله‌ای *stachys affinis - Bunge* (Chinese artichoke)
- ۸۵..... **۴. خانواده گل سرخ (Rosaceae)**
- ۸۵..... ۱-۴ - گل سرخ *Rosa spp*
- ۸۶..... ۲-۴ - زالزالک *Crataegus spp*
- ۸۷..... ۳-۴ - گل محمدی
- ۹۱..... **۵. خانواده هوفاریقون (Hypericaceae)**
- ۹۱..... ۱-۵ - گل راعی یا علف جای با هوفاریقون (*Hypericum Perforatum*)
- ۹۳..... **۶. خانواده پیچک صحرایی یا نیلوفر**
- ۹۳..... ۱-۶ - پیچک صحرایی (*Convolvulus arvensis*)
- ۹۳..... ۲-۶ - بذر البنج یا بنگ دانه (*Hyocyamus niger* (garden nightshade))
- ۹۵..... **۷. خانواده روناس (Rubiaceae)**
- ۹۵..... ۱-۷ - شیر پنیر (*Galium verum* (lady's bed straw))
- ۹۶..... ۲-۷ - روناس (*Rubia tinctorum*)

۸. خانواده گل شیپوری (Araceae) ۹۷
- ۱-۸. تره کوهی (*Allium ampelurasum*) (Wild leek) ۹۷
- ۲-۸. پیاز کوهی (*Allium schoenoprasum* (chive)) ۹۷
۹. خانواده بقولات (Fabaceae) ۹۸
- ۱-۹. خارشتر (*Alhagi camelorum*) ۹۸
- ۲-۹. شیرین بیان (*Glycyrrhiza glabra*) ۹۸
- ۳-۹. گون (گیاه مولد کتیرا) ۱۰۲
۱۰. خانواده غلظ مفت بند (Polygoaceae) ۱۰۶
- ۱-۱۰. جبار (*Polygonum bistorta*) ۱۰۶
- ۲-۱۰. ترشک (*Rumex crispus*) ۱۰۷
۱۱. خانواده شایق (پاپاواش) (Papaveraceae) ۱۰۹
- ۱-۱۱. شقایق (*Papaver rhoeas*) ۱۰۹
- ۲-۱۱. تاجریزی (*Solanum nigrum*) ۱۱۰
- ۳-۱۱. تاتوره (*Datura stramonium*) ۱۱۰
- ۴-۱۱. عروسک پشت پرده ۱۱۱
۱۲. خانواده گل حسرت یا سولنجان (Colicaceae) ۱۱۴
- ۱-۱۲. گل حسرت یا سولنجان (*Colicicum autumnale*) ۱۱۴
۱۳. خانواده شب بو (Cruciferae) ۱۱۵
- ۱-۱۳. خاکشیر (*Descurainia Sophia*) ۱۱۵
- ۲-۱۳. علف چشمه (*Nasturtium officinalis*) ۱۱۶
- ۳-۱۳. کیسه کشیش (*Capsella bursa - pastoris*) ۱۱۷
- ۴-۱۳. کلزا ۱۱۸
- ۵-۱۳. از مک (*Cardaria draba*=*Lepidium draba*) ۱۱۸
۱۴. خانواده گل گاوزبان (Boraginaceae) ۱۱۹
- ۱-۱۴. سپستان (*Cordia myxa*) ۱۱۹
- ۲-۱۴. گل گاوزبان ۱۲۰
۱۵. خانواده پنیرک Malvaceae ۱۲۶
- ۱-۱۵. پنیرک (*Malava sylvestris*) ۱۲۶
- ۲-۱۵. خنمی دارویی (*Althea officinalis* (marsh)) ۱۲۶
۱۶. خانواده آلاله (Ranunculaceae) ۱۲۹

- ۱۳۳ ۲-۱۶. لاله‌ی آتشین یا آدونیس یا چشم قرقاول (*Adonis aestivalis*)
- ۱۳۴ ۳-۱۶. کنجد
- ۱۳۷ ۱۷. خانواده میخک (*Caryophyllaceae*)
- ۱۳۷ ۱-۱۷. میخک زیتنی (*Dianthus caryophyllus* (carnation))
- ۱۳۸ ۱۸. مورد (*Mytaceae*)
- ۱۳۸ ۱-۱۸. مورد
- ۱۳۹ ۱۹. خانواده پسته (*Anacardiaceae*)
- ۱۳۹ ۱-۱۹. سیاه‌دانه
- ۱۴۲ ۲۰. خانواده عناب (*Rhamnaceae*)
- ۱۴۲ ۱-۲۰. سدر (*Zizyphus spina - Christi*)
- ۱۴۳ ۲۱. خانواده کدو (*Cucurbitaceae*)
- ۱۴۴ ۲-۲۱. هندوانه ابو جهل (*Citrullus colocynthis*)
- ۱۴۴ ۳-۲۱. بنه (*Pisacia atlantica Desf*)
- ۱۴۵ ۲۲. خانواده بارهنگ (*Plantaginaceae*)
- ۱۴۵ ۱-۲۲. اسفرزه (*Plantago psyllium*)
- ۱۴۷ ۲۳. خانواده گردو (*Juglandaceae*)
- ۱۴۷ ۱-۲۳. گردو (*Juglans*)
- ۱۴۹ ۲۴. خانواده بلوط (*Fagaceae*)
- ۱۴۹ ۱-۲۴. بلوط (*Quercus spp*)
- ۱۵۰ ۲-۲۴. شاه بلوط
- ۱۵۲ ۲۵. خانواده زیتون (*Oleaceae*)
- ۱۵۲ ۱-۲۵. زیتون (*Olea europaea*)
- ۱۵۴ ۲۶. خانواده گزنه (*Urticaceae*)
- ۱۵۷ ۲-۲۶. گزنه دو پایه (*Urtica dioica*)
- ۱۵۹ ۲۷. خانواده سنجید
- ۱۵۹ ۱-۲۷. سنجید
- ۱۶۳ منابع
- ۱۶۷ تصاویر گیاهان دارویی

پیشگفتار

درمان بیماریها توسط گیاهان با تاریخ زندگی بشر همراه بوده است. از زمانی که انسان بیمار، به جستجوی وسیله ای برای درمان، در محیط خود پرداخت، جز توسل به گیاهان راه دیگری پیش روی خود نمی یافت. در میان ملل، مصریها اولین کسانی بودند راز نهفته در گیاهان دارویی پی بردند و استفاده از این گیاهان جهت درمان بیماریها در آن سرزمین رواج داشته است. درمان بیماریها توسط گیاهان دارویی در نزد سایر ممالک دنیا نیز رواج داشته است.

امروز یکی از کشورهای معدود دنیا است که تعداد بسیاری از گونه های گیاهان دارویی در آن یافت می شود و ایرانیان در شناخت و کاربرد گیاهان دارویی تجربیات فراوانی دارند به گونه ای که در صورت بهره برداری صحیح می تواند یک راه تامین در آمد برای کشور باشد.

با پیشرفت علم پزشکی، تدریج داروهای شیمیایی جای گیاهان دارویی را گرفته و استعمال آن به شدت رواج پیدا کرده، با روش ن شدن عوارض ناشی از مصرف داروهای شیمیایی، از هم اکنون رجوع به دوران گذشته بیش از پیش، آغاز گردیده و به تدریج تقاضا برای مصرف گیاهان دارویی افزایش یافته است.

در این کتاب سعی شده است گیاهان دارویی استان معرفی شود. استان کهگیلویه و بویراحمد در عرصه سلسله جبال زاگرس واقع شده است. حدود ۸۰ درصد مساحت استان کهگیلویه و بویراحمد از ارتفاعات و تپه ماهورهای پر عوارض تشکیل شده است. قله دنا با ارتفاع ۴۴۰۹ متر از سطح دریا در شمال دومین نقطه مرتفع کشور پس از دماوند می باشد و حیدر کردار در جنوب غربی شهرستان گچساران با ارتفاع ۱۷۰ متر از سطح دریا، بلندترین محل استان است. بخش وسیعی از اراضی استان دارای شیبهای نسبتاً تندی می باشد و بخش زمین هایی برای بهره برداری زراعی متناسب نیستند. در عرصه منابع طبیعی تجدید شونده، بهره وری از اراضی با شیب تند بسیار محدود گردیده و منحصر به امور حفاظتی به ویژه با هدف منابع خاک و آب می باشد. لذا شناخت گیاهان دارویی استان به توسعه کشت و پرورش این گیاهان کمک به سزایی نماید.

مقدمه

کتابی را که پیش رو دارید شرحی در مورد مهمترین گیاهان دارویی سرزمین چهارفصل (استان کهگیلویه و بویراحمد) است. تلاش شده است تا در حد امکان، مطالب علمی و قابل استفاده کاربردی از علم گیاهان دارویی بیان گردد. بدون شک این نوشتار کاستی های زیادی دارد. امید است شما صاحب نظران و اندیشمندان با دید علمی و عالمانه خود به آن بنگرید و ما را در این راه یاری نمایید. این کتاب می تواند مورد استفاده دانشجویان، مراکز پژوهشی و تحقیقاتی و علاقمندان و دوستداران طبیعت قرار گیرد.

با موفقیت روز افزون ایران و هر ایرانی

مهندس رکسانا ضرغامپور بویراحمدی